

De geboorte van Siegfried uit de geest van de idylle. Mulisch en Nietzsche

In 2001 publiceert Harry Mulisch (1927-2010) *Siegfried*. Een zwarte idylle. De tekst bestaat uit 19 relatief korte scènes, die doen denken aan de typische bijna lichtzinnige cliffhanger-techniek van een feuilleton. Deze techniek contrasteert fel met de zwarte tragiek die de auteur als idylle benoemt. In het middelpunt staat het kortstondige verblijf van een succesvolle, door het leven gelouterde Nederlandse schrijver Rudolf Herter samen met zijn jongere levenspartner/literair agent in Wenen voor een auteurslezing uit nieuw en oud werk, en met name zijn magnum opus *De uitvinding van de liefde* – een fictieve roman die mogelijks verwijst naar Tom Stoppards theaterstuk *The invention of love* uit 1998 over de Amerikaanse (homoseksuele) classicus en dichter Alfred Edward Housman (1859-1936). Zoals het een ervaren schrijver betaamt, slurpt hij alle impulsen uit zijn omgeving in zich op om te verwerken in een nieuwe roman, waarin hij wil proberen het “oninbeeldbare” voor het voetlicht te brengen: het doorgronden van de man die het absoluut kwade belichaamt, Adolf Hitler. Na afloop van een lezing komt hij in contact met een oud koppel dat Hitler van dichtbij heeft gekend en hem een tragisch verhaal toevertrouwt dat zijn nieuwe romanplannen helemaal hertekent.

In 2000 werd de 100e sterfdag van Friedrich Nietzsche herdacht, de filosoof die met name in de decennia na de Tweede Wereldoorlog – de periode van Mulisch’ vroege schrijverschap – een ambivalente receptie te beurt viel: fascinatie in grote delen van de Westerse wereld, scepticisme en zelfs argwaan in de Duitstalige wereld en wat later het Oostblok zou worden. De idylle bevat zowel speelse en incidentele verwijzingen naar Nietzsche (de titel, uiteraard, maar ook allusies zoals “Stel, ik ken een vrouw die een raadsel voor mij is...”, 28; de “zandloper” in het antwoord van de zoon Marnix, p. 48) als expliciete en inhoudelijke reflecties (vooral “Die Geburt der Tragödie...”, 46-47, 131, 159, vooral 167-181, 212). Twintig minuten zullen volstaan om een aanzet van antwoord te geven op de vraag hoe een hedendaagse roman in dialoog treedt met een filosofisch project om potentiële interpretatiekaders te ontwerpen die lezers leiden en misleiden.